

GYÖRY TIBOR (1869–1938): SEMMELEIS IGNÁC (1818–1865) SZÁRMAZÁSA¹

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád**

(...) Semmelweis magyar voltát teljességgel elismerték már Német- és Franciaországban. És meg kell hajtánunk az igazságos elismerés zászlaját az ünnepélyünkön felszólalt két bécsi professzor előtt is, kik egyértelműleg „Magyarország nagy fiának” nevezték Semmelweis Ignácot. De mindemellett is késztetve érezzük magunkat Semmelweis magyar voltát minden oldalról megvilágítani, mert hiszen nemrég jelent meg Bécsben Fritz Schürer von Waldheim munkája, aki – sajnos, egy pesti orvos: Hirschler Ignác adatai nyomán – kijelenti, hogy Semmelweis osztrák származású volt, amennyiben „szülei, legfeljebb nagyszülei vándoroltak be Ausztriából Magyarországra”.

Ezzel szemben meg kellett állapítanunk a következő körülményeket, melyek Semmelweis magyar voltát bizonyítják, és össze kellett állítanunk családfáját, mely azt bizonyítja, hogy a nagy férfiú egyenes elődei már a 17. században bizton kimutathatólag magyar honosságúak voltak.

Semmelweis maga 1818. július 1-jén Budán jött világra. Szülővárosában járt az elemi iskolába, itt végezte gimnáziumi tanulmányait, s egyetemi éveinek egy részét, a második és harmadik évet. Három testvére vett részt az osztrák ellen vívott szabadságharcunkban.

Midőn Semmelweis a bécsi klinikán 1847-ben megtette felfedezését, az osztrákok siettek elismerni magyar voltát: „der Narr von Pest” elnevezéssel illették; s midőn tanításának védelmére felszólalt, Spaeth professzor úgy jellemezte szavait, hogy „die ungarische Csikóspeitsche hat wieder geknallt.”

Midőn a bécsiek állásában praeterálták, a szülőházi statisztika felhasználásáért „denunciatio” vádjával illették, tanítását el nem fogadták, docenturáért való folyamodványát első ízben elutasították, másodszori folyamodására megadták ugyan neki, de azzal a kikötéssel, hogy demonstrálnia csak fantomon (bábon) szabad: e megszégyenítő záradék tudomásul vétele után Semmelweis öt nap alatt elhagyta Bécset. 1850-ben október közepén tért haza. Amint hazaérkezett, folyamodott a Rókus Kórház szülészeti osztályának elnyeréséért, s díjtalan elláthatásáért. Folyamodványát a székesfővárosi levéltár 17.551/1850. sz. alatt őrzi. Ebben a többek közt ezt írja Semmelweis:

„Tudományomat eddigelé Bécsben gyakorlottam ugyan, azonban ezután hazámban, különösen e város kebelében szándékozom mint gyakorló orvos állandóan megtelepedni”.

A Magyar Tudományos Akadémiához írt levelében megint így ír:

„Sorsom úgy hozta magával, hogy midőn e felfedezést (1847-ben) tettem, mint a bécsi szülészeti intézet orvosa, hazám határain kívül tartózkodjam”.

---

¹ Forrás: Györy Tibor: Semmelweis Ignác származása. = Századok, 1906. pp. 767–769. (Részlet: pp. 767–768.)

Elnyomatásunk szomorú évei alatt ruházatával is demonstrálta magyar voltát.

Hazai területre esik Semmelweis működésének súlypontja is. Idehaza írta meg összes munkáit, köztük halhatatlan nagy művét is; de nem magyarul, mert idehaza senki sem támadta meg tanítását, hanem azok nyelvén, akik megtámadták, s akikre – mint maga mondá – hatnia kellett.

Idehaza talált igazszívű és felvilágosodott elméjű barátokra, kik buzdítói, majd pedig az utolsó szomorú években, mikor a külföld még mindig csak támadta tanítását, s midőn idegrendszerét is végleg aláásta már a sok méltatlan bántódás, vigasztalói lettek. Fel kell jegyeznünk, mint a magyar géniusz egyik maradandó tettét, hogy Markusovszky Lajos ugyanakkor írta meg legfényesebb apologiáját Semmelweis tanítása mellett, mikor Virchow a leghevesebben támadta az 1861. évi speyeri kongresszuson Semmelweis tételeit. (...)